

STYRDOKUMENT I BOTKYRKA KOMMUN

Fossilbränslefritt Botkyrka år 2030

Strategi
Program
Plan
Policy
Riktlinjer
Regler

LÅNGT
IFRÅN LAGOM

Diarienummer: KS/2016:670

Dokumentet är beslutat av: Kommunfullmäktige

Dokumentet beslutades den: 24 november 2016

Dokumentet gäller för: Alla nämnder

Dokumentet gäller till den: 24 november 2021

BOTKYRKA
KOMMUN

Dokumentet ersätter:

Dokumentansvarig är: Kommunstyrelsen

För revidering av dokumentet ansvarar: Kommunstyrelsen

För uppföljning av dokumentet ansvarar: Kommunstyrelsen

Relaterade dokument: Klimatstrategi för Botkyrka 2009

Innehållsförteckning

Fossilbränslefritt Botkyrka år 2030	1
Strategi.....	1
Program	1
Plan.....	1
Policy.....	1
Riktlinjer.....	1
Regler	1
Sammanfattning.....	4
Handlingsvägar för ett fossilbränslefritt Botkyrka år 2030... 5	5
1. Minskat behov av resor och transporter.....	5
2. Effektivare resor och transporter	6
3. Kollektivtrafik väljs i stället för bil.....	6
4. Promenad eller cykel väljs för korta resor istället för bil.....	7
5. Förnybara drivmedel i fordon.....	8
Bilaga 1	9
Nulägesanalys – det här utgår vi ifrån	9
Botkyrkas klimatpolitik	9
Globalt klimatavtal.....	9
Nationell klimatpolitik	9
Största utsläppen av koldioxid kommer från transporterna	10
.....	10
Fossil energianvändning per sektor i Botkyrka kommun.....	10
Transporter	11
Industri, handel, offentlig sektor, jordbruk.....	11
Bostäder.....	11
Slutsats - programmet fokuserar på transportsektorn	11
Botkyrkabornas resvanor i dag	12
Färdmedel till och från arbete.....	12
Färdmedel till och från fritidsaktiviteter, dagligvaruinköp och annan service	12
Godstransporter	13
Slutsats – programmet fokuserar på klimatsmarta resval.....	13
Anknytande dokument och processer.....	13

Sammanfattning

I Botkyrkas klimatstrategi som antogs av kommunfullmäktige år 2009 finns fyra klimatmål fastställda. Botkyrka som organisation ska vara fossilbränslefri år 2015 och klimatneutral år 2020. Botkyrka som geografisk plats ska vara fossilbränslefritt år 2030 och klimatneutralt 2040.

Det här programmet ska bidra till att vi når ”Ett fossilbränslefritt Botkyrka år 2030”.

En nulägesanalys av energianvändningen i Botkyrka kommun som geografisk plats visar att transporter står för cirka 80 procent av den fossila energianvändningen i kommunen. För att nå klimatmålet ”Fossilbränslefritt Botkyrka 2030” fokuserar därför programmet på transportsektorn.

Programmet presenterar fem övergripande handlingsvägar som ska ange inriktning för arbetet med att nå kommunens klimatmål för år 2030. Inom var och en av handlingsvägarna ryms en mängd aktiviteter som ska sättas i verket inom ramen för ordinarie styrsystem. Förslag på aktiviteter har delats upp efter följande handlingsvägar:

- Minskat behov av resor och transporter
- Effektivare resor och transporter
- Kollektivtrafik i stället för bil

- Promenad eller cykel för korta resor istället för bil
- Förnybara drivmedel i fordon

I många fall har kommunen inte fullt inflytande över insatserna och kommer därför att behöva söka samarbetspartners, verka för beteendeförändringar och påverka på annat sätt.

Handlingsvägar för ett fossilbränslefritt Botkyrka år 2030

De övergripande handlingsvägar som presenteras här ska ange inriktning för arbetet med att nå kommunens klimatmål för år 2030. Programmet riktar i första hand in sig på åtgärder som Botkyrka kommun förfogar över. Men i många fall har kommunen inte fullt mandat och behöver därför söka samarbetspartners, verka för beteendeförändringar eller påverka på annat sätt. Programmets förslag på aktiviteter har delats upp efter följande handlingsvägar:

1. Minskat behov av resor och transporter
2. Effektivare resor och transporter
3. Kollektivtrafik i stället för bil
4. Promenad eller cykel för korta resor istället för bil
5. Förnybara drivmedel i fordon

Inom var och en av handlingsvägarna ryms en mängd aktiviteter. Aktiviteterna ska sättas i verket inom ramen för ordinarie styrsystem.

1. Minskat behov av resor och transporter

Samhällsplaneringen möjliggör ett minskat behov av resor och transporter.

I kommunens översiktsplan finns riktlinjer för hur kommunens långsiktiga samhällsplanering ska ge bra förutsättningar för att våra medborgare ska kunna göra mer klimatsmarta resval. Vi behöver bygga tätare stadsmiljöer och planera så att viktiga samhällsfunktioner finns i närområdet. För resor som vi behöver göra ska det finnas snabba, bekväma och klimatsmarta resval.

Vi ska skapa bättre förutsättningar för att leva utan egen bil i Botkyrka. När fler människor går, cyklar och åker kollektivt skapas en levande stadsbild och utemiljön upplevs som mer trygg. Den digitala infrastrukturen och utvecklingen av e-samhället gör det möjligt att utföra arbete och underhålla sociala kontakter utan att resa. Lokala jobbkaféer ger ett större lokalt serviceutbud och bidrar till att minska resebehovet. I ett transportsnålt samhälle är trängseln och störningarna mindre och transportarbetet som måste ske på vägarna blir effektivare. Koldioxidutsläppen och bullret minskar samtidigt som trafiksäkerheten och luftkvaliteten blir bättre.

Aktiviteter:

- Koncentrera ny bebyggelse till redan bebyggda områden och kollektivtrafiknära lägen.
- Verka för bostads- och kollektivtrafiknära service.
- Fortsatt utbyggnad av IT-strukturen för att underlätta distansarbete och resfria möten.

2. Effektivare resor och transporter

Inga onödiga resor eller transporter görs.

Botkyrka består av tätbebyggda områden men även landsbygd. Det innebär att bilen kommer att vara ett viktigt transportmedel även framöver där kollektivtrafiken inte är tillräckligt utbyggd.

Studier visar att bilen i genomsnitt står still 23 timmar per dygn. En parkerad bil tar upp plats som kan användas till annat. Bilpooler och samåkning är exempel på åtgärder som effektiviserar bilanvändandet. Det begränsade utrymmet på vägarna kan användas mer effektivt genom att fler resor med bil ersätts av kollektiva färdmedel som buss, tunnelbana och pendeltåg.

Med en växande befolkning ökar konsumtionen vilket medför fler varutransporter som konkurrerar om gatuutrymmet. Genom att samordna varudistributionen blir antalet transporter på vägarna färre, koldioxidutsläppen minskar, luftkvaliteten blir bättre och trafikmiljön tryggare. Kvälls- och nattleveranser ger potential för ytterligare effektivisering och minskade utsläpp eftersom vägnätet då är som minst belastat.

Aktiviteter:

- Etablera fler bilpooler som vänder sig till kommunen, allmänheten och företagen.
- Samordna och ruttplanera kommunala varu- och persontransporter.
- Stöd det lokala näringslivet och andra lokala verksamheter i arbetet med att samordna sina varutransporter på Södertörn.
- Stöd implementering av trafikledning- och ruttoptimeringssystem i transportintensiva företag i Botkyrka.

3. Kollektivtrafik väljs i stället för bil

Kollektivtrafiken är fossilbränslefri och det snabbaste och mest bekväma färdmedlet mellan Botkyrkabornas viktiga målpunkter.

Vi åker mycket kollektivt i Botkyrka men fler behöver välja kollektivtrafik framför bil. För att öka resandet behöver kollektivtrafiken erbjuda bra och pålitliga förbindelser mellan olika delar av kommunen och till viktiga målpunkter i regionen. Kollektivtrafiken ska också erbjuda täta avgångar, kort restid med smidiga byten och attraktiva bytespunkter. En väl fungerande kollektivtrafik ger en mer jämlik och jämställd tillgång till staden eftersom fler kvinnor än män, fler låginkomsttagare än höginkomsttagare, äldre och unga saknar tillgång till bil.

Botkyrkas översiktsplan anger att vi ska bygga i kollektivtrafiknära lägen och få fler lägen att bli kollektivtrafiknära. Framtidens ökning av invånare och bebyggelse kommer att stärka underlaget för ökad turtäthet och fler linjer som täcker in Botkyrkas befolkningstäta delar. Vi ska inte bara samla bostäder och arbetsplatser utan också affärer och offentlig service till kollektivtrafiknära lägen. När vi väljer att åka kollektivt istället för att ta bilen minskar klimatavtrycket och mindre markyta tas i anspråk. Den yta som en normalstor buss med 20 sittande passagerare tar upp är bara en tiondel av den yta som 20 bilister tar upp om de är ensamma i bilen.

Aktiviteter:

- Ta fram en trafikstrategi för kommunen där det bland annat bör ingå kommunens ambitioner för en förbättrad kollektivtrafik samt attraktiva och säkra bytespunkter mellan olika trafikslag.
- Påverka SL till att genomföra förbättringar i kollektivtrafiken.
- Verka för en mer funktionell och snabbare lokal busstrafik med nya målpunkter som ger färre byten.
- Ta fram en kommunikationsplan i samarbete med SL för att invånarna ska utnyttja förbättrad t-bana och pendeltåg som införs år 2017.
- Ta fram en plan för infartsparkeringar i samarbete med SL (mängd, lokalisering och pris).
- Verka för att det ska bli lättare att ta med cykel på kollektiva färdmedel.

4. Promenad eller cykel väljs för korta resor istället för bil

Att gå och cykla är det snabbaste och mest bekväma färdmedlet vid resor under 3 km.

Gång- och cykeltrafiken är redan idag fossilbränslefri och en viktig pusselbit i arbetet med att uppnå klimatmålen. När fler väljer att gå och cykla framför att köra bil påverkas folkhälsan positivt samtidigt som luftföroreningar och buller minskar. Fler gående och cyklister bidrar även till en levande stadsbild där mö-

ten skapas och utemiljön upplevs som mer trygg. Fler gående och cyklister frigör även utrymme på vägarna till de nyttotransporter som måste ske med bil och lastbil. Nästan 40 procent av Botkyrkabornas bilresor är kortare än 5 km och cirka 25 procent är kortare än 3 km. Dessa resor kan i många fall ersättas med gång och cykel. Elcyklar och lastcyklar underlättar cykelpendling på längre sträckor och kan ersätta resor med bil till exempelvis dagligvaruhandel och förskola.

För att förbättra förutsättningarna för gående och cyklister ska företräde ges för gång, cykel- och kollektivtrafik framför biltrafik. Genom att ta fram en gångplan erkänns gångtrafik som ett eget trafikslag och det blir möjligt att identifiera dess villkor och förutsättningar.

Idag cyklar endast 3 procent av Botkyrkaborna till arbetet. Det borde finnas potential att öka den andelen eftersom cirka en tredjedel av Botkyrkaborna arbetar inom kommunens gränser och många borde ha cykelavstånd till arbetet. För att fler ska välja cykel måste cykelinfrastrukturen förbättras.

Aktiviteter:

- Ta fram och genomför en plan för Mobility Management (MM-plan), i syfte att skapa beteendeförändringar till förmån för mer hållbara resval.
- Uppdatera och komplettera cykelplanen från år 2010 med fritids- och serviceresor.
- Skapa säkrare parkeringar för cyklar och lastcyklar vid bytespunkter, bostäder och verksamheter.
- Ta fram och genomför en gångplan för att förbättra förutsättningarna för gående.
- Prioritera vinterväghållning med bra kvalitet för gång- och cykelvägar.
- Genomföra åtgärder i parkeringsprogrammet.

5. Förnybara drivmedel i fordon

Förnybara drivmedel dominerar försäljningen i Botkyrka. Den kapacitet som finns i kommunen för att producera förnybara bränslen av avfall och organiskt material utnyttjas och en bra infrastruktur för elfordon finns på plats.

Transporterna står för 80 procent av växthusgasutsläppen i Botkyrka. För att nå målet om ett fossilbränslefritt Botkyrka senast år 2030 måste användningen av fossila drivmedel ersättas med förnyelsebara drivmedel. En förutsättning för att kunna köra fossilbränslefritt är att det finns bra tillgång på förnyelsebara driv-

medel. Genom att ta tillvara på organiskt avfall från hushåll och verksamheter bidrar vi till produktionen av biogas. Kommunens egna fordon kan drivas med fossilbränslefria drivmedel och stimulerar därmed utbudet av förnyelsebara bränslen på marknaden och tankställen i kommunen.

Aktivitet:

- Säkra fler tankställen för biogas i kommunen.
- Öka insamlingen av matavfall från hushåll och verksamheter.
- Utred behovet av laddningsinfrastruktur för elbilar i samarbete med länets kommuner.
- Utred hur ett tillgängliggörande av laddningsinfrastrukturen kan verkligas i Botkyrka.
- Arbeta för en ökad produktion av biogas och annan förnyelsebar energi i den kommunala organisationen och de kommunala bolagen.
- Stimulera marknadens utbud av förnybara drivmedel i närområdet genom kommunens och de kommunala bolagens upphandling.
- Verka för att Botkyrka tillsammans med offentliga och privata aktörer blir en självklar plats för att testa nästa generations förnybara drivmedel.

Bilaga 1

Nulägesanalys – det här utgår vi ifrån

Botkyrkas klimatpolitik

Klimatfrågorna är en av Botkyrkas prioriterade frågor och kommunen har antagit tuffa klimatmål både för den egna verksamheten och för kommunen som geografisk plats. I klimatstrategin som antogs år 2009 av kommunfullmäktige fastställdes fyra klimatmål. De fyra klimatmålen är att Botkyrka som organisation ska vara fossilbränslefri år 2015 och klimatneutral år 2020. Kommunen som geografiskt område ska vara fossilbränslefritt år 2030 och klimatneutralt 2040.

Globalt klimatavtal

Klimatförändringarna utgör en av vår tids största globala utmaningar och runt om i världen pågår ett arbete för att minska utsläppen av växthusgaser. FN:s klimatpanel bedömer att de globala växthusgasutsläppen måste mer än halveras till år 2050 och vara nära noll år 2100 för att ökningen av jordens medeltemperatur ska ligga under två grader.

Vid klimattoppmötet i Paris år 2015 enades världens länder om ett rättsligt bindande klimatavtal som slår fast att den globala temperaturökningen ska stanna under 2 grader och med strävan att begränsa den till 1,5 grader.

Nationell klimatpolitik

I samband med Paristoppmötet lanserade Sveriges regering initiativet ”Fossilfritt Sverige” med ambitionen att Sverige ska vara ett av de första fossilbränslefria välfärdsländerna i världen. Botkyrka deltar tillsammans med flertalet andra kommuner, företag och aktörer i initiativet.

Under senare år har flera omfattande nationella utredningar visat att det behövs kraftfulla satsningar för att Sverige ska nå de nationella målen om en fossilfri fordonsflotta år 2030 och inga nettoutsläpp av växthusgaser år 2050. För att få en bred politisk samsyn kring klimatfrågorna fick Miljömålsberedningen regeringens uppdrag i december 2014 att ta fram ett förslag till klimatpolitiskt ramverk och klimatlag.

Slutbetänkandet från Miljömålsberedningen presenterades under år 2016 i två stora rapporter. I betänkandet ligger ett stort fokus på transportsektorn som i dag står för hälften av alla utsläpp utanför EU:s handelssystem med utsläppsätter. En viktig del i det långsiktiga omställningsarbetet är alltså ett mer effektivt och klimatsmart transportarbete. Beredningen lämnar flera förslag för att bidra till en sådan utveckling. I planeringen av större tätorter ska bland annat gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras före bilen.

Beredningen föreslår också att klimatmålet, inga nettoutsläpp av växthusgaser i Sverige, ska tidigareläggas från år 2050 till 2045 och att utsläppen från inrikestransporter ska minska med 70 procent till senast år 2030 jämfört med 2010 års nivå.

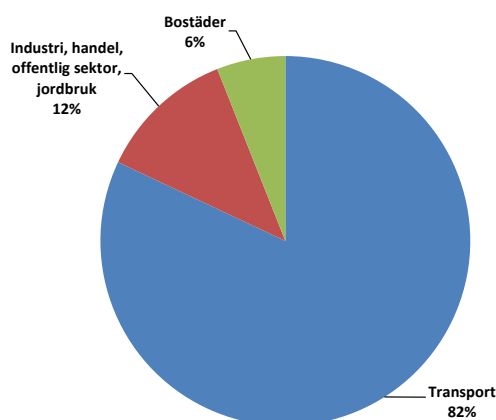
Botkyrkas klimatstrategi från år 2009 ligger väl i linje med den nya globala och nationella klimatpolitiken.

Största utsläppen av koldioxid kommer från transporterna

För att kartlägga omfattningen av energianvändningen i Botkyrka kommun som geografisk plats har en nulägesanalys genomförts. Syftet har varit att identifiera sektorer med hög användning av fossil energi och på så vis stora utsläpp av koldioxid. Faktauppgifter har hämtats från Statistiska centralbyrån (SCB).

Kartläggningen visar att transporter är den sektor som använder mest fossil energi i Botkyrka kommun, 82 procent. Sedan kommer industri, handel, offentlig sektor och jordbruk med 12 procent. Bostäderna i kommunen står för 6 procent av den fossila energianvändningen.

Fossil energianvändning per sektor i Botkyrka kommun

Figur 1: Figuren visar den procentuella fördelningen av fossil energianvändning per sektor i Botkyrka kommun år 2013.

Transporter

Analysen visar att i transportsektorn dominerar energianvändningen av bensin och diesel. Omkring 90 procent av den använda energin i transportsektorn är fossil.

Industri, handel, offentlig sektor, jordbruk

Inom denna sektor domineras energianvändningen av el och fjärrvärme. Den energin används för uppvärmning och teknisk utrustning. Här används också en mindre del eldningsolja och diesel för att driva teknisk utrustning och till arbetsmaskiner. Inom industrisektorn finns endast ett fåtal oljepannor kvar.

Bostäder

El och fjärrvärme är de dominerande energikällorna för bostäder och lokaler. Här används el till uppvärmning och kylning via värmepumpar, belysning samt annan teknisk utrustning. Användningen av ved och pellets för uppvärmning förekommer endast i mindre utsträckning. Cirka 100 fastigheter värms upp med eldningsolja. Här sker en kontinuerlig utfasning i samband med ägarbyten och åldrande utrustning.

Slutsats - programmet fokuserar på transportsektorn

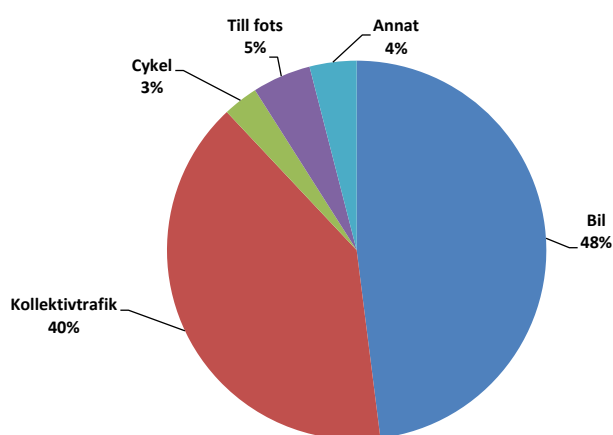
Analysen visar att industri, handel, offentlig sektor, jordbruk och bostäder använder en liten andel fossil energi. Det beror bland annat på att dessa sektorer har en hög anslutning till fjärrvärmenätet och att fjärrvärmen i Botkyrka till cirka 90 procent produceras med biobränslen. Kommunen saknar också energiintensiv industri. Det pågår dessutom processer för att energieffektivisera och öka användningen av förnyelsebar energi i bostäder och lokaler. Däremot är fossil energi den klart dominerande energikällan inom transportsektorn som använder

mycket bensin och diesel. För att nå klimatmålet ”Fossilbränslefritt Botkyrka 2030” behöver därför programmet fokusera på transportsektorn.

Botkyrkabornas resvanor i dag

I arbetet med att minska utsläppen från våra transporter är det viktigt att veta hur vi reser i dag. Under år 2015 genomförde Trafikförvaltningen i Stockholm län en stor regional resvaneundersökning. Slutresultatet presenterades under våren 2016.

Färdmedel till och från arbete

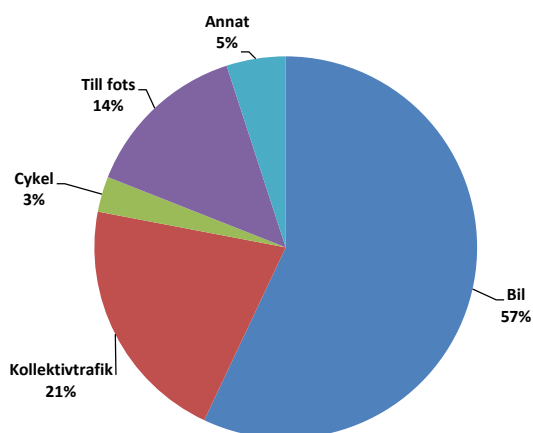

Figur 2: Figuren visar den procentuella fördelningen av färdmedel till och från arbetet år 2015.

I dagsläget reser de flesta Botkyrkabor till arbetet med bil, 48 procent, och 40 procent åker kollektivt. Andelen som går till arbetet är något högre än andelen som cyklar, 5 procent respektive 3 procent. I andra förortskommuner på ungefär samma avstånd till centrala Stockholm finns liknande resemönster.

I Sundbyberg som har en tätare bebyggelsestruktur och en betydligt mer utvecklad kollektivtrafik med regiontåg, pendeltåg, tunnelbana, spårväg och ett antal stombusslinjer åker man mer kollektivt än i Botkyrka. 50 procent åker kollektivt och endast 27 procent åker bil till arbetet. Andelen som cyklar till arbetet är tre gånger högre än i Botkyrka, 10 procent, och dubbelt så många går, 10 procent.

Färdmedel till och från fritidsaktiviteter, dagligvaruinköp och annan service

Figur 3: Figuren visar den procentuella fördelningen av övriga resor som fritidsaktiviteter, dagligvaruinköp och annan service år 2015.

För Botkyrkabornas resor till fritidsaktiviteter, dagligvaruinköp och annan service dominerar bilen som färdmedel, 57 procent, medan 21 procent åker kollektivt. Andelen som går är betydligt högre än andelen som cyklar, 14 procent respektive 3 procent. Även här liknar Botkyrkas resmönster andra förortskommuner på ungefär samma avstånd till centrala Stockholm.

I Sundbyberg reser de boende mer med kollektivtrafik till fritidsaktiviteter, dagligvaruinköp och annan service än Botkyrkaborna. 29 procent av Sundbybergsborna åker kollektivt och 40 procent åker bil. Andelen som går och cyklar till fritidsaktiviteter och inköp med mera är nästa dubbelt så många som i Botkyrka, 23 procent respektive 5 procent.

Godstransporter

Vi saknar i dagsläget kunskap om hur stor del av växthusgasutsläppen som kommer från godstransporter eftersom det inte finns någon helhetsbild över transportmönster och godsvolymer på vägarna i kommunen. Trenden under en längre tid har dock varit att allt eftersom Stockholmsregionen växer så har godstransporterna på väg ökat.

Slutsats – programmet fokuserar på klimatsmarta resval

Den regionala resvaneundersökningen visar tydligt att i dagsläget är bilen det färdmedel som Botkyrkaborna använder mest i sin vardag. För att nå 2030-målet om ett fossilbränslefritt Botkyrka fokuserar programmet på klimatsmarta resval.

Anknytande dokument och processer

I kommunen pågår flera olika processer som har anknytning till klimatarbetet. Här nedan listas de program och strategier som antagits av kommunfullmäktige och/eller annan nämnd.

- Avfallsplan 2011
- Borgmästaravtalet 2009
- Cykelplan 2010
- Energieffektiviseringsstrategin 2011
- Energiplan 2007
- Fordonspolicy 2011
- Gatubelysningsprogram 2010-2015
- Klimatstrategi 2009
- Mötes- och resepolicy 2011
- Parkeringsprogram 2016
- Översiktsplan 2014